

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

11. Σχόλια για τις ιστορίες προηγούμενων ζωών 2 -των
πρεσβυτέρων μοναχών (11. Apadāna-aṭṭhakathā-2)

54. Το κεφάλαιο για τον Κατσάγιανα (54. Kaccāyanavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

11. Σχόλια για τις ιστορίες προηγούμενων ζωών 2 -των πρεσβυτέρων μοναχών

54. Kaccāyanavaggo

1. Mahākaccāyanattheraapadānavaṇṇanā

Catupaññāsamavagge paṭhamāpadāne padumuttaro nāma jinotiādikaṃ āyasmato mahākaccāyanattherassa apadānaṃ. Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puññāni upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle gahapatimahāsālakule nibbattitvā vuddhippatto ekadivasaṃ satthu santike dhammaṃ suṇanto satthārā saṃkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṃ vibhajantānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapiyamānaṃ ekaṃ bhikkhuṃ disvā sayampi taṃ ṭhānantaraṃ patthento paṇidhānaṃ katvā dānādīni puññāni katvā devamanussesu saṃsaranto sumedhassa bhagavato kāle vijjādharo hutvā ākāseṇa gacchanto ekasmiṃ vanasaṇḍe nisinnaṃ bhagavantaṃ disvā pasannamānaso kaṇikārapupphehi pūjaṃ akāsi.

So tena puññaṇa aparāparaṃ sugatīṣuyeva parivattento kassapadasabalassa kāle bārāṇasiyaṃ kulagehe nibbattitvā parinibbute bhagavati suvaṇṇacetiyakammaṭṭhāne sataṣaṣṣagghanikāya suvaṇṇiṭṭhakāya pūjaṃ katvā “imassa nissandena nibbattanibbattaṭṭhāne sarīraṃ me suvaṇṇavaṇṇaṃ hotū”ti patthanaṃ akāsi. Tato yāvajīvaṃ kusalakammaṃ katvā ekaṃ buddhantaṃ devamanussesu saṃsaritvā imasmiṃ buddhuppāde ujjeniyaṃ rañño caṇḍapajjotassa purohitagehe nibbatti, tassa nāmaggaṇadivase mātā “mayhaṃ putto suvaṇṇavaṇṇo, attano nāmaṃ gahetvā āgato”ti kaṇcanamāṇavotveva nāmaṃ akāsi. So vuddhimanvāya tayo vede uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṃ labhi. So gottavasena kaccāyanoti paññāyittha. Atha rājā caṇḍapajjoto buddhuppādaṃ sutvā, “ācariya, tumhe tattha gantvā satthāraṃ idhānethā”ti pesesi. So attatṭṭhamo satthu santikaṃ upagato tassa satthā dhammaṃ desesi, desanāpariyosāne sattahi janehi saddhiṃ saha paṭisambhidāhi arahatte patitṭhāsi.

1. So evaṃ pattaarahattaphalo attano pubbakammaṃ saritvā somanassajāto pubbacaritāpadānaṃ pakāsento padumuttaro nāma jinotiādimāha. Taṃ heṭṭhā vuttatthameva. Atha satthā “etha, bhikkhavo”ti hatthaṃ pasāresi. Te tāvadeva dvaṅgulamattakesamassuiddhimayapattacīvaradharā vassasaṭṭhikattherā viya ahesuṃ. Evaṃ thero sadatthaṃ nipphādetvā, “bhante, rājā pajjoto tumhākaṃ pāde vandituṃ dhammañca sotuṃ icchatī”ti ārocesi. Satthā “tvameva, kaccāna, tattha gaccha, tayi gate rājā pasīdissatī”ti āha. Thero satthu āṇāya attatṭṭhamo tattha gantvā rājānaṃ pasādetvā avantīsu sāsanaṃ patitṭhāpetvā puna satthu santikameva āgato. Attano pubbatatthānāvasena kaccāyanappakaraṇaṃ mahāniruttippakaraṇaṃ nettippakaraṇanti pakaraṇattayaṃ saṅghamajjhe byākāsi. Atha santuṭṭhena bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ saṃkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṃ vibhajantānaṃ yadidaṃ mahākaccāno”ti etadaggaṭṭhāne ṭhapito aggaṃ phalaṃ sukheṇa vihāsīti.

2. Vakkalittheraapadānavañṇanā

Dutiyāpadāne ito satasahassamhītiādikaṃ āyasmato vakkalittherassa apadānaṃ. Ayampi thero purimajinavaresu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puñṇāni upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle haṃsavatīnagare kulagehe nibbatto viññutaṃ patto satthu santikaṃ gacchantehi upāsakehi saddhiṃ vihāraṃ gantvā parisapariyante t̥hito dhammaṃ suṇanto satthārā ekaṃ bhikkhuṃ saddhādhimuttānaṃ aggaṭṭhāne t̥hapitaṃ disvā sayampi taṃ t̥hānantaraṃ patthento sattāhaṃ buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā paṇidhānaṃ akāsi. Satthā tassa anantarāyaṃ disvā byākari.

So yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsaranto amhākaṃ bhagavato kāle sāvattiyaṃ brāhmaṇakule nibbatti, tassa vakkalīti nāmaṃ kariṃsu. Tattha kalīti aparādhatilakālakādidosassa adhivacanaṃ. Niddhantasuvaṇṇapiṇḍasadisatāya apagato byapagato kali doso assāti va-kārāgamaṃ katvā vakkalīti vuccati. So vuddhippatto tayo vede uggaṇhitvā brāhmaṇasippesu nipphattiṃ gato, satthāraṃ disvā rūpakāyasampattidassanena atitto satthārā saddhiṃyeva vicarati. “Agāramajjhe vasanto niccakālaṃ satthu dassanaṃ na labhissāmī”ti satthu santike pabbajitvā t̥hapetvā bhojanakālaṃ sarīrakiccakālañca sesakāle yattha t̥hitena sakkā dasabalaṃ passituṃ, tattha t̥hito aññaṃ kiccaṃ pahāya bhagavantaṃ olokontoyeva viharati. Satthā tassa ñāṇaparipākaṃ āgamento bahukālaṃ tasmim̐ rūpadassaneneva vicarante kiñci avatvā punekadivasam - “kiṃ te, vakkali, iminā pūtikāyena diṭṭhena? Yo kho, vakkali, dhammaṃ passati, so maṃ passati; yo maṃ passati, so dhammaṃ passati. Dhammañhi, vakkali, passanto maṃ passatī”ti āha. Satthari evaṃ vadantepi thero satthu dassanaṃ pahāya aññattha gantuṃ na sakkoti. Tato satthā, “nāyaṃ bhikkhu saṃvegaṃ alabhivā bujjhissatī”ti vassūpanāyikadivase - “apehi, vakkalī”ti theram̐ paṇāmesi. So satthārā paṇāmito satthu sammukhe t̥hātuṃ asakkonto - “kiṃ mayhaṃ jīvitena, yohaṃ satthāraṃ daṭṭhuṃ na labhāmī”ti gijjhakūṭe pabbate papātaṭṭhānaṃ abhiruhi? Satthā tassa taṃ pavattiṃ ñatvā - “ayaṃ bhikkhu mama santikā assāsaṃ alabhanto maggaphalānaṃ upanissayaṃ nāseyyā”ti attānaṃ dassetvā obhāsaṃ vissajjento -

“Pāmojjabahulo bhikkhu, pasanno buddhasāsane;

Adhigacche padaṃ santaṃ, saṅkhārūpasamaṃ sukha”nti. -

Gāthaṃ vatvā “ehi, vakkalī”ti hatthaṃ pasāresi. Thero “dasabalo me diṭṭho, ‘ehī”ti avhāyanampi laddha”nti balavapītisomanassaṃ uppādetvā “kuto gacchāmī”ti attano gamanabhāvaṃ ajānitvāva satthu sammukhe ākāse pakkhanditvā paṭhamena pādena pabbate t̥hitoyeva satthārā vuttagāthāyo āvajjento ākāseyeva pītiṃ vikkhambhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇīti aṅguttaraṭṭhakathāyaṃ dhammapadavaṇṇanāyañca āgataṃ.

Idha pana evaṃ veditabbaṃ - “kiṃ te, vakkalī”tiādinā satthārā ovadito gijjhakūṭe viharanto vipassanaṃ paṭṭhapesi, tassa saddhāya balavabhāvato eva vipassanā vīthiṃ na otarati? Bhagavā taṃ ñatvā kammaṭṭhānaṃ sodhetvā adāsi. So puna vipassanaṃ matthakaṃ pāpetuṃ nāsakkhiyeva. Athassa āhāravekallena vātābādho uppajji, taṃ vātābādhena pīliyamānaṃ ñatvā bhagavā tattha gantvā pucchanto -

“Vātarogābhiniṭo tvaṃ, viharaṃ kānane vane;
Paviddhagocare lūkhe, kathaṃ bhikkhu karissasī”ti. -

Āha. Taṃ sutvā thero -

“Pītisukhena vipulena, pharamāno samussayaṃ;
Lūkhampi abhisambhonto, viharissāmi kānane.

“Bhāvento satipaṭṭhāne, indriyāni balāni ca;
Bojjhaṅgāni ca bhāvento, viharissāmi kānane.

“Āraddhavīriye pahitatte, niccaṃ daḷhaparakkame;
Samagge sahite disvā, viharissāmi kānane.

“Anussaranto sambuddhaṃ, aggaṃ dantaṃ samāhitaṃ;
Atandito rattindivaṃ, viharissāmi kānane”ti. -

Catasso gāthāyo abhāsi. Tāsaṃ attho theragāthāvaṇṇanāyaṃ vuttoyeva. Evaṃ thero vipassanaṃ ussukkāpetvā arahattaṃ pāpuṇi.

28. So arahattaṃ patvā attano pubbakammaṃ saritvā somanassajāto pubbacaritāpadānaṃ pakāsento ito satasahassamhītiādimāha. Tattha itoti kakuṣandhādīnaṃ uppannabhaddakappato heṭṭhā kappasatasahassamatthaketi attho.

29. Padumākāravadanoti supupphitapadumasassirīkamukho. Padumapattakkhoti setapadumapupphapaṇṇasadiṣaakkhīti attho.

30. Padumuttaragandhovāti padumagandhamukhoti attho.

31. Andhānaṃ nayanūpamoti cakkhuvirahitānaṃ sattānaṃ nayanasadiso, dhammadesanāya sabbasattānaṃ paññācakkhādicakkhudāyakoti attho. Santavesoti santasabhāvo santairiyāpatho. Guṇanidhīti guṇānaṃ nidhi, sabbaguṇagaṇānaṃ nidhānaṭṭhānabhūtoti attho. Karuṇāmatiākaroti sādhuṇaṃ cittakampanasaṅkhātāya karuṇāya ca atthānatthaminanaparicchinnamatiyā ca ākaro ādhārabhūto.

32. Brahmāsurasuraccitoti brahmehi ca asurehi ca devehi ca accito pūjitoti attho.

33. Madhurena rutena cāti karavīkarutamadhurena saddena sakalaṃ janaṃ rañjayantīti sambandho. Santhavī sāvakaṃ sakanti attano sāvakaṃ madhuradhammadesanāya santhavī, thutiṃ akāsīti attho.

34. Saddhādhimuttoti saddahanasaddhāya sāsane adhimutto patiṭṭhitoti attho. Mama dassanalālasoti mayhaṃ dassane byāvaṭo tapparo.

35. Taṃ ṭhānamabhirocayinti taṃ saddhādhimuttaṭṭhānantaraṃ abhirocayiṃ, icchiṃ patthesinti attho.

40. Pītaṃaṭṭhanivāsananti siliṭṭhasuvaṇṇavaṇṇavatthe nivatthanti attho. Hemayaññopacitaṅganti suvaṇṇapāmaṅgalaggitagattanti attho.

47-48. Nonītasukhumālaṃ manti navaṇītamiva mudutaluṇahatthapādaṃ. Jātapallavakomalanti asokapallavapattakomalamiva mudukanti attho. Pisācībhayatajjitāti tadā evaṃbhūtaṃ kumāraṃ maṃ aññā pisācī ekā rakkhasī

bhayena tajjesi bhiṃsāpesīti attho. Tadā mahesissa sammāsambuddhassa pādamūle maṃ sāyesuṃ nipajjāpesuṃ. Dīnamānasā bhītacittā mama mātāpitāro imaṃ dārakaṃ te dadāma, imassa saraṇaṃ paṭiṭṭhā hotu nātha nāyakāti sambandho.

49. Tadā paṭiggahi so manti so bhagavā tadā tasmaiṃ mama mātuyā dinnakāle jālinā jālayuttēna saṅkhālakena cakkalakkhaṇādīhi lakkhitena mudukomalapāṇinā mudukena visuddhena hatthatalena maṃ aggahesīti attho.

52. Sabbapāramisambhūtaṃ sabbehi dānapāramitādīhi sambhūtaṃ jātaṃ. Nīlakkhinayaṇaṃ varaṃ puññasambhārajaṃ uttamanīlaakkhivaṇṇaṃ. Sabbasubhākiṇṇaṃ sabbeṇa subhena vaṇṇena saṇṭhānena ākiṇṇaṃ gahanībhūtaṃ rūpaṃ bhagavato hatthapādasīsādirūpaṃ disvāti attho, tittiṃ apatto viharāmi ahanti sambandho.

61. Tadā maṃ caraṇantaṃgoti tasmaiṃ mayhaṃ arahattaṃ pattakāle sīlādipannarasannaṃ caraṇadhammānaṃ antago, pariyoṣānappatto paripūrakārīti attho. “Maraṇantaṃ”tipi pāṭho. Tassa maraṇassa antaṃ nibbānaṃ pattoti attho. Saddhādhamuttānaṃ aggaṃ paññāpesīti sambandho. Atha satthā bhikkhusaṅghamaṃ nisinno “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ saddhādhamuttānaṃ yadidaṃ, vakkalī”ti maṃ etadaggaṭṭhāne ṭhapesīti vuttaṃ hoti. Sesāṃ suviññeyyamevāti.

Vakkalītheraapadānavaṇṇanā samattā.

3. Mahākappinattheraapadānavaṇṇanā

Padumuttaro nāma jinotiādikaṃ āyasmato kappinattherassa apadānaṃ. Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puññāni upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle haṃsavatīnagare kulagehe nibbatto viññutaṃ patvā satthu santike dhammadesanaṃ suṇanto satthārā ekaṃ bhikkhuṃ ovādakānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapitaṃ disvā adhikārakammaṃ katvā taṃ ṭhānantaraṃ patthesi.

So tattha yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsaranto bārāṇasito avidūre ekasmiṃ pesakāragāme jeṭṭhapesakāragehe nibbatto tadā saḥassamattā paccekabuddhā himavante aṭṭha māse vasitvā vassike cattāro māse janapade vasanti. Te ekavāraṃ bārāṇasiyā avidūre otarivā “senāsaṇaṃ karaṇatthāya hatthakammaṃ yācathā”ti rañño santikaṃ aṭṭha paccekabuddhe paṇiṃsu. Tadā pana rañño vappamaṅgalaṃ ahosi. So “paccekabuddhā kira āgatā”ti sutvā nikkhamitvā āgatakāraṇaṃ pucchitvā “ajja, bhante, okāso natthi sve amhākaṃ vappamaṅgalaṃ, tatiyadivase karissāmā”ti vatvā paccekabuddhe animantetvāva pāvisi. Paccekabuddhā “aññaṃ gāmaṃ pavisissāmā”ti pakkamiṃsu.

Tasmaiṃ samaye jeṭṭhapesakārassa bhariyā kenacideva karaṇīyena bārāṇasiṃ gacchantī te paccekabuddhe disvā vanditvā, “kiṃ, bhante, avelāya ayyā āgatā”ti pucchi. Te ādito paṭṭhāya kathesuṃ. Taṃ sutvā saddhāsampaṇṇā buddhisampaṇṇā itthi “sve, bhante, amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti nimantesi. “Bahukā mayaṃ, bhaginī”ti. “Kittakā, bhante”ti? “Saḥassamattā, bhaginī”ti. “Bhante, imasmiṃ no gāme saḥassamattā vasimhā, ekeko ekekassa bhikkhaṃ dassati, bhikkhaṃ adhivāsetha, ahameva vo vasaṇatṭhānaṃ kārāpessāmī”ti āha. Paccekabuddhā adhivāsesuṃ.

Sā gāmaṃ pavisitvā ugghosesi - “ammatātā, ahaṃ saḥassamatte paccekabuddhe disvā nimantesiṃ, ayyānaṃ nisīdanatthānaṃ saṃvidahatha, yāgubhattādīni sampādethā”ti gāmamajjhe maṇḍapaṃ kārāpetvā āsanāni paññāpetvā punadivase paccekabuddhe nisīdāpetvā pañitena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā bhattakiccapariyosāne tasmīṃ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiṃ paccekabuddhe vanditvā temāsaṃ vasanatthāya paṭiññaṃ gaṇhitvā puna gāme ugghosesi - “ammatātā, ekekakulato ekekapuriso vāsipharasuādīni gahetvā araññaṃ pavisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaṃ vasanatthānaṃ karotū”ti. Gāmaṃvāsino tassāyeva vacanaṃ sutvā ekeko ekekaṃ katvā saddhiṃ rattidivātthānehi paṇṇasālasaḥsaṃ niṭṭhāpetvā attano attano paṇṇasālāyaṃ upagataṃ paccekabuddhaṃ “ahaṃ sakkaccaṃ upaṭṭhahissāmi, ahaṃ sakkaccaṃ upaṭṭhahissāmi”ti vatvā upaṭṭhahiṃsu. Sā vassaṃvuṭṭhakāle “attano attano paṇṇasālāya vassaṃvuṭṭhānaṃ paccekabuddhānaṃ cīvarasāṭake sajjethā”ti samādapetvā ekekassa saḥssa saḥssamūlaṃ cīvaraṃ dāpesi. Paccekabuddhā vuṭṭhavassā anumodanaṃ katvā pakkamiṃsu. Gāmaṃvāsīnopi idaṃ puññaṃkammaṃ katvā tato cuto tāvatimsadevaloke nibbattitvā gaṇadevatā nāma ahesuṃ.

Te tattha dibbasampattiṃ anubhavitvā kassapasammāsambuddhakāle kuṭumbikagehesu nibbattiṃsu. Pubbe jeṭṭhakapesakāro jeṭṭhakakuṭumbikassa putto ahosi. Bhariyāpissa ekassa jeṭṭhakakuṭumbikassa dhītā ahosi. Sesānaṃ bhariyāyo sesakuṭumbikānaṃ dhītaro ahesuṃ, tā sabbāpi vayappattā parakulaṃ gacchantiyo tesāṃ tesāmyeva gehāni agamaṃsu. Athekadivasāṃ vihāre dhammassavane saṅghuṭṭhe “satthā dhammaṃ desessatī”ti sutvā te sabbepi kuṭumbikā “dhammaṃ sossāmā”ti bhariyāhi saddhiṃ vihāraṃ agamaṃsu. Tesāṃ vihāramajjhaṃ pavitṭhakkaṇe vassaṃ vassi. Yesāṃ kulūpakā vā ñātisāmaṇerādayo vā atthi, te tesāṃ parivenādīni pavisiṃsu. Te pana tathārūpānaṃ natthitāya katthaci pavisitum avisahantā vihāramajjheyeva atṭhaṃsu. Atha ne jeṭṭhakakuṭumbiko āha - “passatha, bho, amhākaṃ vippakāraṃ, kulaputtehi nāma ettakena lajjitum yutta”nti. “Ayya, kiṃ karomā”ti? “Mayaṃ vissāsikaṭṭhānassa abhāvena imaṃ vippakāraṃ pattā, sabbe dhanāṃ saṃharitvā pariveṇaṃ karissāmā”ti. “Sādhu, ayyā”ti jeṭṭhako saḥsaṃ adāsi. Sesā pañca pañca satāni. Itthiyo aḍḍhateyyāni aḍḍhateyyāni satāni. Te taṃ dhanāṃ āharitvā saḥsakūṭāgāraparivāraṃ satthu vasanatthāya mahāpariveṇaṃ nāma kārāpesuṃ. Navakammassa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato puna upaḍḍhūpaḍḍhaṃ adaṃsu. Niṭṭhite pariveṇe vihāramahaṃ karontā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ mahādānaṃ datvā vīsatiyā bhikkhusaḥsānaṃ cīvarāni sajjayiṃsu.

Jeṭṭhakakuṭumbikassa pana bhariyā attano paññāya ṭhitā ahaṃ tehi samakaṃ akatvā atirekataraṃ katvā “satthāraṃ pūjessāmī”ti anojapupphavaṇṇena saḥssamūlena sātakena saddhiṃ anojapupphacaṅkoṭakaṃ gahetvā satthāraṃ anojapupphehi pūjetvā taṃ sātakaṃ satthu pādamūle ṭhapetvā, “bhante, nibbattanibbattaṭṭhāne anojapupphavaṇṇaṃyeva me sarīraṃ hotu, anojātveva ca nāmaṃ hotū”ti patthanaṃ akāsi. Satthā “evaṃ hotū”ti anumodanaṃ akāsi. Te sabbepi yāvatāyukaṃ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattiṃsu. Te imasmīṃ buddhuppāde devalokā cavitvā jeṭṭhako kukkuṭavatīnagare rājakule nibbattitvā viññutaṃ patto mahākappinārājā nāma ahosi. Sesā amaccakulesu nibbattiṃsu. Jeṭṭhakassa bhariyā maddaraṭṭhe sākalanagare rājakule nibbatti anojapupphavaṇṇamevassā sarīraṃ ahosi, tena anojātvevassā nāmaṃ akaṃsu, sā vayappattā mahākappinarañño gehaṃ gantvā anojādevīti pākāṭā ahosi.

Sesitthiyopi amaccakulesu nibbattitvā vayappattā tesamyeva amaccaputtānaṃ gehāni agamaṃsu. Te sabbepe rañño sampattisadisam sampattiṃ anubhaviṃsu. Yadā hi rājā alaṅkārapaṭimaṇḍito hatthiṃ abhiruhitvā vicarati, tadāpi te tatheva vicaranti. Tasmīṃ assena vā rathena vā vicarante tepi tatheva vicaranti. Evaṃ te ekato hutvā katānaṃ puññānaṃ balena ekatova sampattiṃ anubhaviṃsu. Rañño pana vālo, vālavāhano, puppho, pupphavāhano, supattoti pañceva assā honti. Tesu rājā supattaṃ assaṃ sayam ārohati, itare cattāro asse assārohānaṃ sāsanaḥaraṇatthāya adāsi. Rājā te pātova bhojetvā “gacchatha, bhaṇe, dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā buddhassa vā dhammassa vā saṅghassa vā uppannabhāvaṃ sutvā mayhaṃ sukhasāsanaṃ ārocethā”ti pesesi. Te catūhi dvārehi nikkhamitvā dve tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā kiñci sāsanaṃ alabhitvāva paccāgamiṃsu.

Athekadivasam rājā supattaṃ āruhitvā amaccasahassaparivuto uyyānaṃ gacchanto kilantarūpe pañcasatamatte vāṇijake nagaraṃ pavisante disvā “ime addhānakilantā, addho imesaṃ santikā ekaṃ bhaddakaṃ sāsanaṃ sossāmī”ti te pakkosāpetvā “kuto āgatatthā”ti pucchi. “Atthi, deva, ito vīsatiyojanasatamatthake sāvatti nāma nagaraṃ, tato āgatamhā”ti. “Atthi pana vo dese kiñci sāsanaṃ uppanna”nti. “Deva, aññaṃ kiñci natthi, sammāsambuddho uppanno”ti. Rājā tāvadeva balavapītiyā phuṭṭhasarīro kiñci sallakkhetum asakkonto muhuttaṃ vītināmetvā pana, “tātā, kiṃ vadethā”ti pucchi. “Buddho, deva, uppanno”ti. Rājā dutiyampi tatiyampi tatheva vītināmetvā catutthavāre “kiṃ vadetha, tātā”ti pucchitvā “buddho uppanno”ti vutte, “tātā, sukhasāsanasavanāya satasahassaṃ vo dammī”ti vatvā “aparampi kiñci sāsanaṃ atthi, tātā”ti pucchi. “Atthi, deva, dhammo uppanno”ti. Rājā tampi sutvā purimanayeneva tayo vāre vītināmetvā catutthavāre “dhammo uppanno”ti vutte - “idhāpi vo satasahassaṃ dammī”ti vatvā “aparampi kiñci sāsanaṃ atthi, tātā”ti pucchi. “Atthi, deva, saṅgho uppanno”ti. Rājā tampi sutvā tatheva tayo vāre vītināmetvā catutthavāre “saṅgho uppanno”ti vutte - “idhāpi vo satasahassaṃ dammī”ti vatvā amaccasahassaṃ oloketvā, “tātā, kiṃ karissāmā”ti pucchi. “Deva, tumhe kiṃ karissathā”ti? “Ahaṃ, tātā, ‘buddho uppanno dhammo uppanno saṅgho uppanno’ti sutvā na puna nivattissāmi, bhagavantaṃ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmī”ti. “Mayampi, deva, tumhehi saddhiṃ pabbajissāmā”ti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni likhāpetvā vāṇijakānaṃ datvā “imaṃ anojāya nāma deviyā detha, sā tumhākaṃ tīṇi satasahassāni dassati, evañca pana naṃ vadeyyātha ‘rañña kira te issariyaṃ vissatṭhaṃ, yathāsukhaṃ sampattiṃ paribhuñjāhī”ti, sace pana ‘vo rājā kaha’nti pucchati, ‘satthāraṃ uddissa pabbajissāmī’ti vatvā gatoti āroceyyāthā”ti āha. Amaccāpi attano attano bhariyānaṃ tatheva sāsanaṃ pahīṇiṃsu. Rājā vāṇijake uyyojetvā assaṃ abhiruyha amaccasahassaparivuto taṃkhaṇaṇṇeva nikkhami.

Satthāpi taṃdivasaṃ paccūsakāle lokaṃ volokento mahākappinarājānaṃ saparivāraṃ disvā “ayaṃ mahākappino vāṇijakānaṃ santikā tiṇṇaṃ ratanānaṃ uppannabhāvaṃ sutvā tesam vacanaṃ tīhi satasahashehi pūjetvā rajjaṃ pahāya amaccasahassaparivuto maṃ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati, so saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇissati, paccuggamanaṃ karissāmī”ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmabhojakaṃ rājānaṃ paccuggacchanto sayameva pattacīvaramādāya vīsayojanasataṃ maggaṃ paccuggantvā candabhāgāya nadiyā tīre nigrodharukkhamūle chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjetvā nisīdi. Rājāpi āgacchanto ekaṃ nadiṃ patvā “kā nāmāya”nti pucchi. “Aparacchā nāma, devā”ti. “Kimassā parimāṇaṃ, tātā”ti? “Gambhīrato gāvutaṃ, puthulato dve gāvutāni, devā”ti. “Atthi panettha nāvā vā

uḷumpo vā''ti? ''Natthi, devā''ti. ''Nāvādīni olokente amhe jāti jaraṃ upaneti, jarā maraṇaṃ. Ahaṃ nibbematiko hutvā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto, tesam me ānubhāvena 'idaṃ udakaṃ udakaṃ viya mā hotū''ti ratanattayassa guṇaṃ āvajjetvā 'itipi so bhagavā ahaṃ sammāsambuddho''ti buddhaguṇaṃ anussaranto saparivāro assasahassena udakapiṭṭhe pakkhandi. Sindhavā piṭṭhipāsāṇe viya pakkhandimsu. Khurānaṃ aggaṭṭhāneva temiṃsu.

So taṃ uttaritvā purato gacchanto aparampi nadiṃ disvā ''ayaṃ kā nāmā''ti pucchi. ''Nīlavāhā nāma, devā''ti. ''Kimassā parimāṇa''nti? ''Gambhīratopi puthulatopi aḍḍhayaḷanaṃ, devā''ti. Sesam purimasadisameva. Taṃ pana nadiṃ disvā ''svākkhāto bhagavatā dhammo''ti dhammānussatiṃ anussaranto pakkhandi. Tampi atikkamitvā gacchanto aparampi nadiṃ disvā ''ayaṃ kā nāmā''ti pucchi. ''Candabhāgā nāma, devā''ti. ''Kimassā parimāṇa''nti? ''Gambhīratopi puthulatopi yoḷanaṃ, devā''ti. Sesam purimasadisameva. Taṃ pana nadiṃ disvā ''suppaṭipanno bhagavato sāvakaṣaṅgho''ti saṅghānussatiṃ anussaranto pakkhandi. Tampi nadiṃ atikkamitvā gacchanto satthu sarīrato nikkhantā chabbaṇṇabuddharasmiyo nigrodharukkhassa sākḷaviṭapapalāsāni obhāsayamānā disvā cintesi - ''ayaṃ obhāso neva candassa, na sūriyassa, na devamārabrahmaṇasupaṇṇanāgānaṃ aññatarassa, addhā ahaṃ satthāraṃ uddissa āgacchanto sammāsambuddhena diṭṭho bhavissāmī''ti. So tāvadeva assapiṭṭhito otarivā onatasarīro rasmiyānusārena satthāraṃ upasaṅkamitvā manosilārase nimujjanto viya buddharasmiṇaṃ anto pāvīsi. So satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi saddhiṃ amaccasahassena. Satthā tesam anupubbiṃ kathaṃ kathesi. Desanāpariyosāṇe saparivāro rājā sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi.

Atha sabbe utṭhahitvā pabbajjaṃ yāciṃsu. Satthā ''āgamissati nu kho imesaṃ kulaputtānaṃ iddhimayaṭṭacīvara''nti upadhārento ''ime kulaputtā paccekabuddhasahassānaṃ cīvarasahassaṃ adaṃsu, kassapabuddhakāle vīsatiyā bhikkhusahassānaṃ vīsaticīvarasahassāni adaṃsu, anacchariyaṃ imesaṃ kulaputtānaṃ iddhimayaṭṭacīvarāgamana''nti ṇatvā dakkhiṇahatthaṃ pasāretvā ''etha, bhikkhavo, caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ''ti āha. Te tāvadeva aṭṭhaparikkhāradharā vassasaṭṭhikattherā viya hutvā vehāsaṃ abbhuggantvā paccorohitvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu.

Te pana vāṇijakā rājagehaṃ gantvā deviyā rañña pahitasāsaṇaṃ ārocetvā deviyā ''āgacchantū''ti vutte pavisitvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Atha ne devī pucchi - ''tātā, kiṃkāraṇā āgatatthā''ti? ''Mayaṃ rañña tumhākaṃ santikaṃ pesitā, tīṇi kira no satasahassāni dethā''ti. ''Bahuṃ, bhaṇe, bhaṇatha, kiṃ tumhehi rañña santike kataṃ, kismiṃ vo rājā pasanno ettakaṃ dhaṇaṃ dāpetī''ti? ''Devī, na aññaṃ kiñci kataṃ, ekaṃ pana sāsanaṃ ārocayimhā''ti. ''Sakkā pana, tātā, mayhampi taṃ ārocetu''nti. ''Sakkā, devī''ti suvaṇṇabhiṅgārena mukhaṃ vikkhāletvā ''devī, buddho loke uppanno''ti. Sāpi taṃ sutvā pītiyā phutṭhasarīrā tikkhattuṃ kiñci asallakkhetvā catutthavāre ''buddho uppanno''ti sutvā ''kiṃ, tātā, imasmiṃ pade rañña dinna''nti? ''Satasahassaṃ, devī''ti. ''Tātā, ananucchavikaṃ rañña kataṃ evarūpaṃ sāsanaṃ sutvā tumhākaṃ satasahassadadamānena, ahaṃ vo mama duggatapaṇṇākāre tīṇi satasahassāni dammi. Aparaṃ kiñci tumhehi ārocita''nti? Te idaṇca idaṇcāti itarāniṭṭhi dve sāsanaṇi ārocesuṃ. Devī purimanayeneva tayo tayo vāre asallakkhetvā catutthacatutthavāre tīṇi tīṇi satasahassāni adāsi. Evaṃ te sabbāni dvādasasatasahassāni labhiṃsu.

Atha ne devī pucchi - “rājā kahaṃ, tātā”ti? “Devi, rājā ‘satthāraṃ uddissa pabbajissāmī’ti vatvā gato”ti. “Mayhaṃ tena kiṃ sāsanaṃ dinna”nti? “Sabbhaṃ kira issariyaṃ tumhākaṃ vissatṭhaṃ, ‘tumhe kira yathāsukhaṃ sampattiṃ anubhavathā”ti. “Amaccā pana kuhiṃ, tātā”ti? “Tepi rañña saddhiṃ ‘pabbajissāmā’ti gatā, devī”ti. Sā tesāṃ bhariyāyo pakkosāpetvā, “ammā, tumhākaṃ sāmikā rañña saddhiṃ ‘pabbajissāmā’ti gatā, tumhe kiṃ karissathā”ti? “Kiṃ pana tehi amhākaṃ sāsanaṃ pahitaṃ, devī”ti? “Tehi kira attano sampatti tumhākaṃ vissatṭhā ‘tumhe kira sampattiṃ yathāsukhaṃ paribhuñjathā”ti. “Tumhe pana, devi, kiṃ karissathā”ti? “Amhākaṃ so tāva rājā magge t̥hito t̥hi satasahashehi t̥hi ratanāni pūjetvā khelapiṇḍaṃ viya sampattiṃ pahāya ‘pabbajissāmī’ti nikkhanto, mayāpi tiṇṇaṃ ratanānaṃ sāsanaṃ sutvā tāni navahi satasahashehi pūjitāni, na kho panesā sampatti nāma raññoyeva dukkhā, mayhampi dukkhā eva. Ko rañña chaḍḍitakhelapiṇḍaṃ jaṇṇukehi bhūmiyaṃ patiṭṭhahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaṃ sampattiyaṃ attho, satthāraṃ uddissa pabbajissāmī”ti. “Devi, mayampi tumhehi saddhiṃ pabbajissāmā”ti. “Sace sakkotha, sādhu”ti. “Sakkoma, devī”ti. Tena hi “ethā”ti rathasahassaṃ yojāpetvā rathaṃ āruya tāhi saddhiṃ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamaṃ nadiṃ disvā yathā rañña paṭhamaṃ pucchitā, tatheva pucchitvā sabbhaṃ pavattiṃ sutvā “rañña gatamaggaṃ olokethā”ti vatvā “sindhavānaṃ padavalañjaṃ na passāmā”ti vutte rājā “t̥hi ratanāni uddissa nikkhantasmī”ti saccakiriyaṃ karitvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussaritvā gato bhavissati, ahampi t̥hi ratanāni uddissa nikkhantā, tesāṃ me ānubhāvena “idaṃ udakaṃ udakaṃ viya mā hotū”ti tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarantī rathasahassaṃ pesesi. Udakaṃ piṭṭhipāsāṇasadisāṃ ahosi, cakkānaṃ aggaṭṭhāneva temiṃsu. Eteneva upāyena itarā dvepi nadiyo uttarimṃsu.

Satthā tāsāṃ āgatabhāvaṃ ñatvā yathā tā attano santike nisinne sāmike bhikkhū na passantī, tathā adhiṭṭhāsi. Devīpi āgacchantī satthu sarīrato nikkhantā rasmiyo disvā tatheva cintetvā satthāraṃ upasaṅkamitvā, vanditvā ekamantaṃ t̥hitā pucchi - “bhante, mahākappino rājā tumhe uddissa nikkhamitvā gato, kahaṃ nu kho so, amhākaṃ taṃ dassethā”ti. “Nisīdatha tāva, idheva naṃ passissathā”ti. Tā sabbāpi haṭṭhatuṭṭhā “idheva kira nisinnā sāmike no passissāmā”ti nisīdimṃsu. Satthā anupubbim kathaṃ kathesi. Anojādevī desanāpariyosāne tāhi saddhiṃ sotāpattiphalāṃ pāpuṇi. Mahākappino thero tāsāṃ desiyamānaṃ dhammadesanaṃ sutvā saporivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tasmim khaṇe satthā tāsāṃ te bhikkhū dassesi. Tāsañhi āgatakkhaṇeyeva attano sāmike kāsāvadhare muṇḍasīse disvā cittaṃ ekaggaṃ na bhavēyya, maggaphalaṃ nibbattetuṃ sakkā na bhavēyya. Tasmā acalasaddhāya patiṭṭhitakālato paṭṭhāya tāsāṃ te bhikkhū arahattappatte dassesi. Tāpi te disvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā, “bhante, tumhākaṃ pabbajitakiccaṃ matthakappatta”nti vatvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ t̥hatvā pabbajjaṃ yāciṃsu.

Evam vutte satthā uppalavaṇṇāya theriyā āgamaṇaṃ cintesi. Sā satthu cintitakkhaṇeyeva ākāsenāgantvā tā sabbā itthiyo gahetvā ākāseṇa bhikkhunupassayaṃ netvā pabbājesi. Tā sabbā nacirasseva arahattaṃ pāpuṇimṃsu. Satthā bhikkhusahassaṃ ādāya ākāseṇa jetavanaṃ agamāsi. Tatra sudaṃ āyasmā mahākappino rattiṭṭhānādīsu “aho sukhaṃ, aho sukha”nti udānaṃ udānento vicarati. Bhikkhū bhagavato ārocesuṃ - “bhante, mahākappino ‘aho sukhaṃ, aho sukha’nti udānaṃ udānento vicarati, attano rajjasukhaṃ ārabbha udāneti maññe”ti. Satthā taṃ pakkosāpetvā - “saccaṃ kira tvaṃ, kappina, kāmasukhaṃ ārabbha udānaṃ

udānesī”ti? “Bhagavā me, bhante, taṃ ārabha udānabhāvaṃ vā aññaṃ ārabha udānabhāvaṃ vā jānātī”ti. Atha satthā - “na, bhikkhave, mama putto kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ ārabha udānaṃ udāneti, puttassa pana me dhammaṃ carato dhammapīti nāma uppajjati, so amatamahānibbānaṃ ārabha evaṃ udānaṃ udānesī”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

“Dhammapīti sukhaṃ seti, vipprasanna cetasā;
Ariyappavedite dhamme, sadā ramati paṇḍito”ti.

Athekadivasam satthā bhikkhū āmantesi - “kacci, bhikkhave, kappino bhikkhūnaṃ dhammaṃ desetī”ti? “Apposukko, bhante, diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharati, ovādamattampi na detī”ti. Satthā theram pakkosāpetvā - “saccaṃ kira tvaṃ, kappina, antevāsikānaṃ ovādamattampi na desī”ti? “Saccaṃ, bhagavā”ti. “Brāhmaṇa, mā evaṃ akāsi, ajja paṭṭhāya upagatānaṃ bhikkhūnaṃ dhammaṃ desehī”ti. “Sādhu, bhante”ti therā bhagavato vacanaṃ sirasā sampaṭicchitvā ekovādeneva samaṇasahassaṃ arahatte paṭiṭṭhāpesi. Tena naṃ satthā paṭipāṭiyā attano sāvake ṭhānantare ṭhapento “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ bhikkhuovādakānaṃ yadidaṃ mahākappino”ti etadagge ṭhapesi.

66. Evaṃ therā pattaarahattaphalo attano pubbakammaṃ saritvā somanassajāto pubbacaritāpadānaṃ pakāsento padumuttaro nāma jinotiādimāha. Udito ajaṭākāseti sakalākāse udito utṭhito pākaṭabhūto. Saradambare saradakāle ākāse ravīva sūriyo ivāti attho.

70. Akkhadasso tadā āsinti tasmim padumuttarassa bhagavato kāle sāraddassī hitadassī ācariyo pākaṭo ahoṣinti attho.

71. Sāvakassa katāvinoti tassa bhagavato me manaṃ mama cittaṃ, tappayantassa tosayantassa sāvakassa ovādakassa guṇaṃ pakāsayato aggaṭṭhāne ṭhapentassa katāvino sātaccakiccupattassa vacanaṃ sutvāti sambandho.

73. Haṃsasamabhāgoti haṃsasadisagāmi. Haṃsadundubhinissanoti haṃsaravo dundubhibherisaddasadisavacano “etaṃ mahāmattaṃ passatha, bhikkhavo”ti āhāti sambandho.

74. Samuggatatanūruhanti suṭṭhu uggatalomaṃ uddhaggaḷomaṃ, udagyaṃamaṃ vā. Jīmūtaṇṇanti muttaphalasamānaṇṇaṃ sundarasarīrapabhanti attho. Pīṇaṃsanti paripuṇṇaṃ aṃsaṃ. Pasannaṇayanānananti pasannaakkhipasannamukhanti attho.

75. Katāvinoti katādhikārassa etadagge ṭhitassa bhikkhuno ṭhānaṃ so eso muditāya pahaṭṭhacittatāya patthetīti sambandho.

81. Sataso anusāsiyāti dhammena samena vacanena kāraṇavasena anusāsitvāti attho. Bārāṇasiyamāsanneti bārāṇasiyā samīpe pesakāragāme. Jāto keniyaṇṇanti tantavāyaṇṇanti pesakārakule jātoti attho. Sesam suviññeyyamevāti.

Mahākappinatheraapadānaṇṇanā samattā.

4. Dabbamallaputtattheraapadānaṇṇanā

Catutthāpadāne padumuttaro nāma jinotiādikam āyasmato dabbamallaputtattherassa apadānaṃ. Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puññaṇi upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle

haṃsavatīnagare seṭṭhiputto hutvā jāto vibhavasampanno ahosi, satthari pasanno satthu dhammadesanaṃ suṇanto satthāraṃ ekaṃ bhikkhuṃ senāsanapaññāpakānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā pasannamānaso buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ datvā sattāhaccayena bhagavato pādamūle nipatitvā taṃ ṭhānaṃ patthesi. Bhagavāpissa samijjhanabhāvaṃ ñatvā byākāsi. So yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā tato cuto tusitādīsu devesu dibbasampattiṃ anubhavitvā tato cuto vipassissa bhagavato kāle ekasmiṃ kule nibbatto asappurisasamsaggena tassa sāvakaṃ bhikkhuṃ arahāti jānantopi abbhūtena abbhācikkhi. Tasseva sāvakānaṃ khīrasalākabhattaṃ adāsi. So yāvatāyukaṃ puññāni katvā devamanussesu saṃsaranto ubhayasampattiyo anubhavitvā kassapadasabalassa kāle kulagehe nibbatto osānakāle sāsane pabbajito parinibbute bhagavati sakalaloke kolāhale jāte satta bhikkhavo pabbajito paccantajanapade vanamajjhe ekaṃ pabbataṃ abhiruhitvā “jīvitāsā orohantu nirālayā nisīdantū”ti nisseṇiṃ pātesuṃ. Tesāṃ ovādadāyako jeṭṭhakatthero satthāhabbhantare arahā ahosi. Tadanantarattthero anāgāmī, itare pañca parisuddhasīlā tato cutā devaloke nibbattā. Tattha ekaṃ buddhantaraṃ dibbasukhaṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde pukkusāti, sabhiyo, bāhiyo, kumārakassapoti ime cattāro tattha tattha nibbattiṃsu. Ayaṃ pana mallaraṭṭhe anupīyanagare nibbatti. Tasmīṃ mātukucchito anikkhanteyeva mātā kālamakāsi, atheko tassā sarīraṃ jhāpanatthāya citakasmīṃ āropetvā kumāraṃ dabbantare patitaṃ gahetvā jaggāpesi. Dabbe patitattā dabbo mallaputtoti pākaṭo ahosi. Aparabhāge pubbasambhāravasena pabbaji, so kammaṭṭhānamanuyutto nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

Atha naṃ satthā majjhattabhāvena ānubhāvasampannabhāvena ca bhikkhūnaṃ senāsaṇaṃ paññāpane bhadduddesane ca niyojesi. Sabbo ca bhikkhusaṅgho taṃ samannesi. Taṃ vinayakhandhake āgatameva. Aparabhāge thero ekassa varasalākadāyakaṃ salākabhattaṃ mettiyabhūmajakānaṃ bhikkhūnaṃ uddisi. Te haṭṭhatuṭṭhā “sve mayhaṃ muggaghatamadhumissakabhattaṃ bhuñjissāmā”ti ussāhajātā ahesuṃ. So pana upāsako tesāṃ vārappattabhāvaṃ sutvā dāsiṃ āṇāpesi - “ye, je, bhikkhū sve idha āgamissanti, te kaṇṇajakena bilaṅgadutiyaena parivissāhi”ti. Sāpi tatheva te bhikkhū āgate koṭṭhakapamukhe nisīdāpetvā bhojesi. Te bhikkhū anattamanā kopena taṭataṭāyantaṃ there āghātaṃ bandhitvā “madhurabhaddadāyakaṃ amhākaṃ amadhurabhaddaṃ dāpetuṃ esova niyojesi”ti dukkhī dummanā nisīdiṃsu. Atha te mettiyā nāma bhikkhunī “kiṃ, bhante, dummanā”ti pucchi. Te, “bhagini, kiṃ amhe dabbena mallaputtana viheṭhiyamāne ajjupekkhasi”ti āhaṃsu. “Kiṃ, bhante, mayā sakkā kātu”nti? “Tassa dosaṃ āropehi”ti. Sā tattha tattha therassa abhūtāropanaṃ akāsi. Taṃ sutvā bhikkhū bhagavato ārocesuṃ. Atha bhagavā dabbāṃ mallaputtaṃ pakkosāpetvā - “saccaṃ kira tvaṃ, dabbā, mettiyāya bhikkhuniyā vipakāramakāsī”ti pucchi. “Yathā maṃ, bhante, bhagavā jānāti”ti. “Na kho, dabbā, dabbā evaṃ nibbeṭhenti, kārakabhāvaṃ vā akārakabhāvaṃ vā vadehi”ti. “Akārako ahaṃ, bhante”ti. Bhagavā - “mettiyaṃ bhikkhunīṃ nāsetvā te bhikkhū anuyuñjathā”ti āha. Upālittherappamukhā bhikkhū taṃ bhikkhunīṃ uppabbājetvā mettiyabhūmajake bhikkhū anuyuñjitvā tehi “amhehi niyojitā sā bhikkhunī”ti vutte bhagavato ekamatthaṃ ārocesuṃ. Bhagavā mettiyabhūmajakānaṃ bhikkhūnaṃ amūlakasaṅghādisesaṃ paññāpesi.

Tena ca samayena dabbatthero bhikkhūnaṃ senāsaṇaṃ paññāpento veḷuvanavihārassa sāmantaṃ aṭṭhārasamahāvihāre sabhāge bhikkhū pesento

rattibhāge andhakāre aṅguliyaṃ padīpaṃ jāletvā tenevālokena aniddhimante bhikkhū pesesi. Evaṃ therassa senāsanapaññāpanabhadduḍḍesānācicca pākaṭṭhe jāte satthā ariyagaṇamaññhe dabbattheraṃ ṭhānantare ṭhapento “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ bhikkhūnaṃ senāsanapaññāpakānaṃ yadidaṃ dabbo mallaputto”ti etadagge ṭhapesi.

108. Thero attano pubbakammaṃ saritvā somanassajāto pubbacaritāpadānaṃ pakāsento padumuttaro nāma jinotiādimāha. Taṃ sabbaṃ heṭṭhā vuttatthameva. Ito ekanavute kappe vipassī nāma nāyako loke uppajjīti sambandho.

125. Duṭṭhacittoti dūsitacitto asādhusaṅgamaṇa apasannacittoti attho. Upavadiṃ sāvakaṃ tassāti tassa bhagavato khīṇāsavaṃ sāvakaṃ upavadiṃ, upari abhūtaṃ vacanaṃ āropesiṃ, abbhakkhānaṃ akāsinti attho.

132. Dundubhiyoti dundum itī saddāyanato dundubhisāṅkhātā bheriyo. Nādayimsūti saddaṃ kariṃsu. Samantato asaniyoti sabbadisābhāgato asane vināsane niyuttoti asaniyo, devadaṇḍā bhayāvahā phaliṃsūti sambandho.

133. Ukkā patiṃsu nabhasāti ākāsato aggikkhandhā ca patiṃsūti attho. Dhūmaketu ca dissatīti dhūmarājisahito aggikkhandho ca dissati paññāyatīti attho. Sesam suviññeyamevāti.

Dabbamallaputtattheraapadānavañṇanā samattā.

5. Kumārakassapattheraapadānavañṇanā

Pañcamāpadāne ito satasahassamhītiādikam āyasmato kumārakassapattherassa apadānaṃ. Ayaṃ kira padumuttarassa bhagavato kāle brāhmaṇakule nibbatto viññutaṃ patvā ekadivasaṃ satthu santike dhammaṃ suṇanto satthāraṃ ekaṃ bhikkhuṃ cittakathikānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā sayampi taṃ ṭhānantaraṃ patthento paṇidhānaṃ katvā tadanurūpāni puññāni karonto yāvatāyukaṃ ṭhatvā tato cuto devamanussesu saṃsaranto ubhayaśāmpattiyo anubhavitvā kassapassa bhagavato kāle kulagehe nibbatto tassa bhagavato sāsane pabbajitvā samaṇadhammaṃ katvā sugatīsuyeva saṃsaranto dibbasukhaṃ mānusaśukhaṃ anubhavitvā imasmim buddhuppāde rājagahe ekissā seṭṭhidhītāya kucchimihi nibbatto. Sā kira kumārikākāleyeva pabbajitukāmā mātāpitara yācitvā pabbajjaṃ alabhamānā patikulaṃ gantvā gabbhaṃ gaṇhitvā taṃ ajānitvā “sāmikaṃ ārādhetaṃ pabbajjaṃ anujānāpessāmī”ti cintesi. Sā sāmikaṃ ārādhenti, ayyaputta -

“Sace imassa kāyassa, anto bāhirako siyā;
Daṇḍaṃ nūna gaṇhetvāna, kāke soṇe nivāraye”ti. -

Ādinā sarīrassa dosaṃ dassenti taṃ ārādhesi.

Sā sāmikena anuññātā gabbhinibhāvaṃ ajānantī devadattapakkiyāsu bhikkhunīsu pabbajī. Tassā gabbhinibhāvaṃ disvā bhikkhuniyo devadattaṃ pucchiṃsu. So “assamañī”ti āha. Sā “nāhaṃ devadattaṃ uddissa pabbajitā, bhagavantaṃ uddissa pabbajitā”ti bhagavato santikaṃ gantvā dasabalaṃ pucchi. Satthā upālitttheraṃ paṭicchāpesi. Thero sāvattinagaravāsīni kulāni visākhaṃ upāsikaṃ pakkosāpetvā sarājikāya parisāya taṃ vinicchinanto “pure laddho gabbho, arogā pabbajjā”ti āha. Taṃ sutvā satthā “sādhu suvinicchitaṃ upālinā adhikaraṇa”nti therassa sādhuḥkāraṃ adāsi.

Sā bhikkhunī suvaṇṇabimbasadisaṃ puttāṃ vijāyi. Taṃ rājā pasenadi kosalo “dāraḥaparīharaṇaṃ bhikkhunīnaṃ palibodho”ti dhātīnaṃ dāpetvā posāpesi, kassapotissa nāmaṃ karīṃsu. Aparabhāge alaṅkaritvā satthu santikaṃ netvā pabbājesi. Kumārakāle pabbajitattā pana bhagavatā “kassapaṃ pakkosatha, idaṃ phalaṃ vā khādaniyaṃ vā kassapassa dethā”ti vutte “katarakassapassā”ti “kumārakassapassā”ti evaṃ gahitanāmattā raññaṃ posāvanīyaputtattā ca vuddhakālepi kumārakassapotveva paññāyittha.

So pabbajitakālato paṭṭhāya vipassanāya kammaṃ karoti, buddhavadānaṃ ugaṇhāti. Atha tena saddhiṃ pabbatamatthake samaṇadhammaṃ katvā anāgāmī hutvā suddhāvāse nibbattamahābrahmā “vipassanāya mukhaṃ dassetvā maggaphalupattiyā upāyaṃ karissāmī”ti pañcadasapañhe abhisāṅkharitvā andhavana vasantassa therassa “ime pañhe satthāraṃ puccheyyāsī”ti ācikkhi. Tato so te pañhe bhagavantaṃ pucchi. Bhagavāpissa vissajjesi. Thero bhagavatā kathitanīyāmeneva te ugaṇhitvā vipassanaṃ gabbhaṃ gāhāpetvā arahattaṃ pāpuṇi.

150. So arahattaṃ patvā attano pubbakammaṃ saritvā somanassajāto pubbacaritāpadānaṃ pakāsento ito sataṣaḥassamhītiādimāha. Tattha yaṃ heṭṭhā vuttanayaṃca uttānatthaṃca, taṃ sabbaṃ na vaṇṇayissāma. Anuttānapadameva vaṇṇayissāma.

169. Āpannasattā me mātāti mayhaṃ mātā garugabbhā gabbhinī pasutāsannagabbhāti attho.

173. Vammikasadisaṃ kāyanti sarīraṃ nāma vammikasadisaṃ yathā vammiko ito cito ca chiddāvachiddo gharagoḷikaupacikādīnaṃ āsaya, evameva ayaṃ kāyo navachiddo dhuvassavoti buddhena bhagavatā desitaṃ pakāsitaṃ taṃ sutvā me cittaṃ āsave aggahetvā asesetvā kilesato vimucci, arahatte paṭiṭṭhāsīti attho. Aparabhāge tattha tattha bhikkhūnaṃ vicittadhammakathikabhāvaṃ sutvā satthā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ cittakathikānaṃ yadidaṃ kumārakassapo”ti etadagge ṭhapesīti.

Kumārakassapattheraapadānavāṇṇanā samattā.

6. Bāhiyattheraapadānavāṇṇanā

Chaṭṭhāpadāne ito sataṣaḥassamhītiādikāṃ āyasmato bāhiyassa dārucīriyattherassa apadānaṃ. Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puññaṇi upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle brāhmaṇakule nibbatta brāhmaṇasippesu nipphattiṃ gantvā vedaṅgesu anavayo ekadivasaṃ satthu santikaṃ gantvā dhammaṃ suṇanto pasannamānaso satthāraṃ ekaṃ bhikkhuṃ khippābhiññaṇaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā taṃ ṭhānaṃ pattukāmo sattāhaṃ buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā sattāhassa accayena bhagavato pādamūle nipanno “bhagavā, bhante, ito sattame divase yaṃ bhikkhuṃ khippābhiññaṇaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi, so viya ahampi anāgate ekassa buddhassa sāsane khippābhiññaṇaṃ aggo bhavēyya”nti patthanaṃ akāsi. Bhagavā anāgataṃsaññaṇena oloketvā samijjhanabhāvaṃ ñatvā “anāgate gotamassa bhagavato sāsane pabbajitvā khippābhiññaṇaṃ aggo bhavissatī”ti byākāsi. So yāvatāyukaṃ puññaṇi katvā tato cuto devaloke nibbatta tattha cha kāmāvacarasampattiyo anubhavitvā puna manussesu cakkavattiādisampattiyo

anekakappakoṭṭisatesu anubhavitvā kassapassa bhagavato kāle ekasmiṃ kule nibbatto, bhagavati parinibbute pabbajito yadā sāsane osakkamāne satta bhikkhū catunnaṃ parisānaṃ ajjhācāraṃ disvā saṃvegappattā araṇṇaṃ pavisitvā “yāva sāsanaṃ antaradhānaṃ na hoti, tāva attano paṭiṭṭhaṃ karissāmā”ti suvaṇṇacetiyaṃ vanditvā tattha araṇṇe ekaṃ pabbataṃ disvā “jīvitasālayā nivattantu, nirālayā imaṃ pabbataṃ abhiruhantū”ti nisseṇiṃ bandhitvā sabbe taṃ pabbataṃ abhiruyha nisseṇiṃ pādetvā samaṇadhammaṃ kariṃsu. Tesu saṅghatthero ekarattātikkamena arahattaṃ pāpuṇi. So anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaṃ khāditvā mukhaṃ dhovitvā uttarakuruto piṇḍapātaṃ āharitvā te bhikkhū āha - “āvuso, imaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjathā”ti. Te āhaṃsu - “kiṃ, bhante, amhehi evaṃ katikā katā ‘yo paṭhamam arahattaṃ pāpuṇāti, tenābhattaṃ piṇḍapātaṃ avasesā paribhuñjantū”ti? “No hetam, āvuso”ti. “Tena hi sace mayampi tumhe viya visesaṃ nibbattessāma, sayam āharitvā bhuñjissāmā”ti na icchiṃsu.

Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmī hutvā tatheva piṇḍapātaṃ āharitvā itare nimantesi. Te evamaṃsu - “kiṃ panāvuso, katikā katā, ‘mahātherena ābhattaṃ piṇḍapātaṃ abhuñjitvā anūtherena ābhattaṃ bhuñjissāmā”ti? “No hetam, āvuso”ti. “Evaṃ sante tumhe viya mayampi visesaṃ nibbattetvā attano attano purisakārena bhuñjituṃ sakkontā bhuñjissāmā”ti na icchiṃsu. Tesu arahattappattatthero parinibbāyi, dutiyo anāgāmī brahmaloke nibbatti, itare pañca visesaṃ nibbattetuṃ asakkontā sūssitvā sattame divase kālaṃ katvā devaloke nibbattiṃsu. Tattha dibbasukhaṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde tato cavitvā manussesu nibbattiṃsu. Tesu eko pukkusāti rājā ahoṣi, eko gandhāraṭṭhe takkasilāyaṃ kumārakassapo, eko bāhiyo dārucīriyo, eko dabbo mallaputto, eko sabhiyo paribbājakoti. Tesu ayaṃ bāhiyo dārucīriyo supparakapaṭṭane vāṇijakule nibbatto vāṇijakamme nipphattiṃ gato mahaddhano mahābhogo, so suvaṇṇabhūmiṃ gacchantehi vāṇijehi saddhiṃ nāvamāruyha videsaṃ gacchanto katipāhaṃ gantvā bhinnāya nāvāya sesesu macchakacchapabhakkhesu jātesu ekoyeva avasiṭṭho ekaṃ phalaṃ gahetvā vāyamanto sattame divase supparakapaṭṭanatīraṃ okkami. Tassa nivāsanapārūpanaṃ natthi, so aññaṃ kiñci apassanto sukkhakaṭṭhadaṇḍake vākehi paliveṭhetvā nivāsetvā pārūpitvā ca devakulato kapālaṃ gahetvā supparakapaṭṭanaṃ agamāsi. Manussā taṃ disvā yāgubhattādīni datvā “ayaṃ eko arahā”ti sambhāvesuṃ. So vatthesu upanītesu “sacāhaṃ nivāsemi, pārūpāmi vā, lābhasakkāro me parihāyissatī”ti tāni paṭikkhipitvā dārucīrāneva parihari.

Athassa “arahā, arahā”ti bahūhi sambhāviyamānassa evaṃ cetaso parivitakko udapādi “ye keci loke arahanto vā arahattamaggaṃ vā samāpannā, ahaṃ tesam aññataro”ti so tena niyāmena kuhanakammena jīvikaṃ kappeti.

Kassapadasabalassa sāsane sattu janesu pabbataṃ āruyha samaṇadhammaṃ karontesu eko anāgāmī hutvā suddhāvāsabrahmaloke nibbattitvā attano brahmasampattiṃ olovento āgataṭṭhānaṃ āvajjento pabbatamāruyha samaṇadhammaṃ karaṇaṭṭhānaṃ disvā sesānaṃ nibbattanaṭṭhānaṃ āvajjento ekassa parinibbutabhāvaṃ itaresaṃ pañcannaṃ kāmāvacaradevaloke nibbattabhāvaṃ ṇatvā te kālānukālaṃ āvajjesi “imasmiṃ pana kāle kahaṃ nu kho te”ti āvajjento dārucīriyaṃ supparakapaṭṭanaṃ nissāya kuhanakammena jīvitaṃ kappentaṃ disvā “naṭṭho vatāyaṃ bālo, pubbe samaṇadhammaṃ karonto atiukkaṭṭhabhāvena arahatāpi ābhattaṃ piṇḍapātaṃ aparibhuñjitvā idāni udarahuṃ anārahāva samāno arahattaṃ paṭijānitvā lokaṃ vañcento vicarati, dasabalassa

uppannabhāvaṃ na jānāti, gacchāmi naṃ saṃvejetvā buddhuppādaṃ jānāpessāmī”ti khaṇeneva brahmalokato otarivā suppārakapaṭṭane rattibhāgasamanantare dārucīriyassa sammukhe pāturahosi. So attano vasanaṭṭhāne obhāsaṃ disvā bahi nikkhamitvā mahābrahmānaṃ disvā añjaliṃ paggayha “ke tumhe”ti pucchi. “Ahaṃ tumhākaṃ porāṇakasahāyo anāgāmiphalaṃ patvā brahmaloke nibbatto, amhākaṃ sabbajetṭhako arahā hutvā parinibbuto, tumhe pana pañcajanā devaloke nibbattā. Svāhaṃ dāni taṃ imasmiṃ ṭhāne kuhanakammena jīvikaṃ kappentaṃ disvā damituṃ āgato”ti vatvā idaṃ kāraṇaṃ āha - “neva kho tvaṃ, bāhiya, arahā nāpi arahattamaggaṃ vā samāpanno, sāpi te paṭipadā natthi, yāya tvaṃ arahā vā assa arahattamaggaṃ vā samāpanno”ti. Athassa satthu uppannabhāvaṃ sāvattiyaṃ vasanabhāvañca ācikkhitvā “satthu santikaṃ gacchā”ti taṃ uyyojetvā brahmalokameva agamāsi.

Bāhiyo pana ākāse ṭhatvā kathentaṃ mahābrahmānaṃ oloketvā cintesi - “aho bhāriyaṃ kammaṃ mayā kataṃ, anaraḥaṃ arahā ahanti cintesiṃ, ayañca maṃ ‘na tvaṃ arahā, nāpi arahattamaggaṃ vā samāpannāsī’ti vadati, atthi nu kho loke añño arahā”ti. Atha naṃ pucchi - “atha ke carahi sadevake loke arahanto vā arahattamaggaṃ vā samāpannā”ti. Athassa devatā ācikkhi - “atthi, bāhiya, uttaresu janapadesu sāvatti nāma nagaraṃ, tattha so bhagavā etarahi viharati araḥaṃ sammāsambuddho. So hi, bāhiya, bhagavā arahā ceva arahattāya ca dhammaṃ desesī”ti. Bāhiyo rattibhāge devatāya kathaṃ sutvā saṃviggamānaso taṃkhaṇaṃyeva suppārakā nikkhamitvā ekarattivāsena sāvattiṃ agamāsi, gacchanto ca pana devatānubhāvena buddhānubhāvena ca vīsayojanasatikaṃ maggaṃ atikkamitvā sāvattiṃ anuppatto, tasmīṃ khaṇe satthā sāvattiyaṃ piṇḍāya pavitṭho hoti. So jetavanaṃ pavisitvā abbhokāse caṅkamante sambahule bhikkhū pucchi - “kuhiṃ etarahi satthā”ti? Bhikkhū “sāvattiyaṃ piṇḍāya pavitṭho”ti vatvā “tvaṃ pana kuto āgatosī”ti pucchimsu. “Suppārakā āgatomhī”ti. “Kadā nikkhantosī”ti? “Hiyyo sāyanhasamaye nikkhantomhī”ti. “Dūratopi āgato, nisīda tāva pāde dhovitvā telenā makkhetvā thokaṃ vissamāhi, āgatakāle satthāraṃ dakkhissatī”ti āhaṃsu. “Ahaṃ, bhante, satthu vā attano vā jīvitantarāyaṃ na jānāmi, katthaci aṭṭhatvā anisīditvā ekaratteneva vīsayojanasatikaṃ maggaṃ āgato, satthāraṃ passitvāva vissamissāmī”ti āha. So evaṃ vatvā taramānarūpo sāvattiṃ pavisitvā bhagavantaṃ anopamāya buddhasiriyā carantaṃ disvā “cirassaṃ vata me gotamo sammāsambuddho diṭṭho”ti diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyaṃ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā gopphakesu daḷhaṃ gahetvā evamāha - “desetu, bhante bhagavā, dhammaṃ, desetu sugato dhammaṃ, yaṃ mamassa dīgharattaṃ hitāya sukhāyā”ti. Atha naṃ satthā “akālo kho tāva, bāhiya, antaraghaṃ pavitṭhamhā piṇḍāyā”ti paṭikkhipi.

Taṃ sutvā bāhiyo, “bhante, saṃsāre saṃsarantena kabalīkārāhāro na aladdhapubbo, tumhākaṃ vā mayhaṃ vā jīvitantarāyaṃ na jānāmi, desetu me, bhante bhagavā, dhammaṃ, desetu sugato dhamma”nti puna yāci. Satthā dutiyampi tattheva paṭikkhipi. Evaṃ kirassa ahosi - “imassa diṭṭhakālato paṭṭhāya sakalasarīraṃ pītiyā niraṇṭaraṃ ajjhotthaṭaṃ hoti, balavapīṭivego dhammaṃ sutvāpi na sakkhissati paṭivijjhituṃ, majjhattupekkhāya tāva tiṭṭhatu, ekaratteneva vīsayojanasatikaṃ maggaṃ āgatassapi cassa daratho balavā sopi tāva paṭippassambhatū”ti. Tasmā dvikkhattuṃ paṭikkhipitvā tatiyaṃ yācito antaravīthiyaṃ ṭhitova “tasmātiha te,

bāhiya, evaṃ sikkhitabbaṃ, diṭṭhe diṭṭhamattaṃ bhavissatī”tiādinā nayena anekapariyāyena dhammaṃ desesi. So satthu dhammaṃ suṇantoyeva sabbāsava khepetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

178. So arahattaṃ pattakkhaṇeyeva pubbakammaṃ saritvā sañjātasomanasso pubbacaritāpadānaṃ pakāseto ito satasahassamhītiādimāha. Taṃ heṭṭhā vuttanayattā uttānatthameva. Anuttānapadavaṇṇanameva karissāma.

181. Hasanaṃ paccavekkhaṇanti paripuṇṇasomanassajātaṃ paccavekkhaṇaṃ, komāravaṇṇaṃ atikomalandi attho.

182. Hemayaññopacitaṅganti suvaṇṇasuttayaññopacitasuttaavayavaṃ sarīraṃ dehanti attho. Palambabimbatamboṭṭhanti olambitabimbaphalasadisam rattavaṇṇaṃ oṭṭhadvayasamannāgatanti attho. Setatiṇhasamaṃ dijanti sunisitikhīṇaayalohaghaṃsanena ghaṃsitvā samaṃ kataṃ viya samadantanti attho.

183. Pītisamphullitānananti pītiyā suṭṭhu phullitaṃ vikasitaṃ ānanaṃ mukhaṃ ādāsatalasadisamukhavantanti attho.

184. Khippābhiññaṃsa bhikkhunoti khippaṃ desanāya samugghāṭitakkhaṇeyeva abhivisesena ñātuṃ samatthassa bhikkhunoti attho.

186. Saggaṃ agaṃ sabhavanaṃ yathāti attano gehaṃ viya saggaṃ lokaṃ agamāsinti attho.

196. Na tvaṃ upāyamaggaññūti tvaṃ nibbānādhigamūpāyabhūtamaggaññū na ahoṣīti attho.

200. Satthuno sadā jinanti sadā sabbakālaṃ jinaṃ jinanto parājītakopo satthuno sammāsambuddhassa vimalānanaṃ ādāsatalasadisamukhaṃ passissāmi passituṃ nikkhamāmīti yojanā. Dije apucchiṃ kuhiṃ lokanandanoti kuhiṃ ṭhāne lokapasādakaro satthāti dije brāhmaṇe ahaṃ bhikkhū apucchinti attho.

201. Sasova khippaṃ munidassanussukoti munidassane tathāgatadassane ussuko ussāhajāto saso iva khippaṃ pāpuṇātīti attho.

202. Tuvaṇṇaṃ gantvāti sīghaṃ gantvā. Piṇḍatthaṃ apihāgidhanti piṇḍapātaṃ paṭicca apihaṃ apagatapihaṃ agidhaṃ nittaṇhaṃ.

203. Alolakkhanti ito cito ca anolokayamānaṃ uttame sāvattinagare piṇḍāya vicarantaṃ adakkhanti sambandho. Sirīnilayasaṅkāsanti siriyā lakkhaṇānubyañjanasobhāya nilayaṃ saṅkāsaṃ jalamānatoraṇasadisam. Ravidittiharānananti vijjotamānasūriyamaṇḍalaṃ viya vijjotamānamukhamaṇḍalaṃ.

204. Kupathe vippanaṭṭhassāti kucchitapathe sopaddavamagge mūlhasa micchāpaṭipannassa me saraṇaṃ hohi patiṭṭhā hohi. Gotamāti bhagavantaṃ gottena ālapati.

218. Na tattha sukkā jotantīti sukkapabhāsampannā jotamānaosadhitārakādayo na jotanti nappabhāsanti. Sesam uttānatthameva. So evaṃ pubbacaritāpadānaṃ pakāsetvā tāvadeva ca bhagavantaṃ pabbajjaṃ yāci. “Paripuṇṇaṃ te pattacīvara”nti ca puṭṭho “na paripuṇṇa”nti āha. Atha naṃ satthā “tena hi pattacīvaraṃ pariyesāhī”ti vatvā pakkāmi. So kira vīsativassasahassāni

samaṇadhammaṃ karonto “bhikkhunā nāma attanā paccaye labhivā aññaṃ anoloketvā sayameva paribhuñjitum vaṭṭatī”ti vatvā ekabhikkhussāpi pattena vā cīvarena vā saṅghaṃ nākāsi, “na tenassa iddhimayaṃ pattacīvaraṃ uppajjissatī”ti ñatvā bhagavā ehibhikkhubhāvena pabbajjaṃ nādāsi. Tampi pattacīvaraṃ pariyesamānameva saṅkāraṭṭhānato coḷakkhaṇḍāni saṃkaḍḍhentaṃ pubbaveriko amanusso ekissā taruṇavacchāya gāviyā sarīre adhimuccitvā vāmaūrumhi paharitvā jīvitakkhayaṃ pāpesi. Satthā piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ nikkhamanto bāhiyassa sarīraṃ saṅkāraṭṭhāne patitaṃ disvā “gaṇhatha, bhikkhave, etaṃ bāhiyaṃ dārucīriyanti ekasmiṃ gehadvāre ṭhatvā mañcakaṃ āharāpetvā imaṃ sarīraṃ nagaradvārato nīharitvā jhāpetvā dhātuyo gahetvā thūpaṃ karoṭhā”ti bhikkhū āṇāpesi.

Te bhikkhū dhātum mahāpathe thūpaṃ kāretvā satthāraṃ upasaṅkamitvā attano katakammaṃ ārocesum. Tato saṅghamajjhe kathā udapādi - “tathāgato bhikkhusaṅghena sarīrajhāpanakiccaṃ kāresi, dhātuyo ca gāhāpetvā cetiyaṃ kārāpesi, kataramaggo nu kho tena samadhigato, sāmaṇero nu kho so, bhikkhu nu kho”ti. Satthā taṃ aṭṭhuppattiṃ katvā “patitṭhito, bhikkhave, bāhiyo dārucīriyo arahatto”ti upari dhammadesanaṃ vaḍḍheti. Tassa parinibbutabhāvañca ācikkhitvā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ khippābhiññānaṃ yadidaṃ bāhiyo dārucīriyo”ti etadagge ṭhapesi.

Atha naṃ bhikkhū pucchiṃsu - “tumhe, bhante, ‘bāhiyo dārucīriyo arahattaṃ patto’ti vadetha, kadā so arahattaṃ patto”ti? “Mama dhammaṃ sutakāle, bhikkhave”ti. “Kadā panassa, bhante, tumhehi dhammo kathito”ti? “Bhikkhāya carantena antaravīthiyaṃ ṭhitenā”ti. “Appamattako, bhante, tumhehi antaravīthiyaṃ ṭhatvā kathitadhammo; kathaṃ so tāvattakena visesaṃ nibbattesī”ti? Atha ne satthā, “bhikkhave, mama dhammaṃ ‘appaṃ’ vā ‘bahuṃ vā’ti mā cintayittha. Anekānipi hi anattapadasaṃhitāni gāthāsahassāni na seyyo, atthanissitaṃ pana ekampi gāthāpadaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

“Sahassamapi ce gāthā, anattapadasaṃhitā;
Ekaṃ gāthāpadaṃ seyyo, yaṃ sutvā upasammatī”ti. -

Desanāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣīti.

Bāhiyattheraapadānavanṇanā samattā.

7. Mahākoṭṭhikattheraapadānavanṇanā

Sattamāpadāne padumuttaro nāma jinotiādikaṃ āyasmato mahākoṭṭhikattherassa apadānaṃ. Kā uppatti? Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayāni puññāni upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle haṃsavatīnagare mahābhogakule nibbattitvā viññutaṃ patto mātāpitūnaṃ accayena kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā gharāvāsaṃ vasanto ekadivasaṃ padumuttarassa bhagavato dhammadesanākāle haṃsavatīnagaravāsino gandhamālādihatthe yena buddho yena dhammo yena saṅgho, tanninne tappoṇe tappabbhāre gacchante disvā tehi saddhiṃ bhagavantaṃ upasaṅkamitvā, satthāraṃ ekaṃ bhikkhuṃ paṭisambhidāppattānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā “ayaṃ imasmiṃ sāsane paṭisambhidāppattānaṃ aggo, yaṃnūnāhampi ekassa buddhassa sāsane ayaṃ viya paṭisambhidāppattānaṃ aggo bhaveyya”nti cintetvā satthu desanāpariyosāne

vuṭṭhitāya parisāya bhagavantam upasaṅkamtivā, “bhante, sve mayham gehe bhikkham gaṇhathā”ti nimantesi. Satthā adhivāsesi. So bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā sakanivesanam gantvā sabbarattim buddhassa ca bhikkhusaṅghassa ca nisajjaṭṭhānam gandhamālādīhi alaṅkaritvā khādanīyabhojanīyam paṭiyādāpetvā tassā rattiyā accayena sakanivesane bhikkhusatasahassaparivāram satthāram vividhayāgukhajjakaparivāram sasūpabyañjanam gandhasālibhojanam bhojāpetvā bhattakiccapariyosāne cintesi - “mahantaṃ kho aham ṭhānantaram patthemī, na pana yuttaṃ mayā ekadivasameva dānam datvā taṃ ṭhānantaram patthetum, anupaṭipāṭiyā sattāham dānam datvā patthessāmī”ti. So teneva niyāmena sattāham mahādānam datvā bhattakiccapariyosāne dussakoṭṭhāgāram vivarāpetvā uttamaṃ ticīvarappahonakaṃ sukhumavattaṃ buddhassa pādamūle ṭhapetvā bhikkhusatasahassassa ca ticīvaṃ datvā tathāgataṃ upasaṅkamtivā, “bhante, yo so bhikkhu tumhehi ito sattame divasamatthake paṭisambhidāppattānam aggaṭṭhāne ṭhapito, ahampi so bhikkhu viya anāgate uppajjanakassa buddhassa sāsane pabbajitvā paṭisambhidāppattānam aggo bhaveyya”nti satthu pādamūle nipajjitvā patthanam akāsi. Satthā tassa samijjhanabhāvaṃ ṇatvā “anāgate ito kappasatasahassamatthake gotamo nāma buddho loke uppajjissati, tassa sāsane tava patthanā samijjhissatī”ti byākāsi. So tattha yāvātāyukaṃ puññaṇi katvā tato cuto devasampattim anubhavitvā aparāparaṃ devamanussesu paribbhami.

Evam so devamanussesu saṃsaranto tattha tattha bhava puññañāṇasambhāre sambharanto imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, koṭṭhikotissa nāmaṃ akaṃsu. Kasmā mātuyā vā ayyakapayyakādīnaṃ vā nāmaṃ aggahetvā evaṃ nāmaṃ karimsūti ce? Attano paññavantatāya vedaṅgesu satakkaparatakkesu sanighaṇḍukeṭubhesu sākkharappabhedesu sakalabyākaraṇesu ca chekabhāvena ca diṭṭhadiṭṭhe jane mukhasattīhi koṭṭhento pakkoṭṭhento vitudanto vicaratīti anvatthanāmaṃ karimsūti veditabbaṃ. So vayappatto tayo vede uggahetvā brāhmaṇasippe nipphattim patto ekadivasaṃ satthu santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā upasampannakālato paṭṭhāya vipassanāya kammaṃ karonto saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā paṭisambhidāsu ciṇṇavasī hutvā abhīto mahāthere upasaṅkamtivā pañham pucchantopi dasabalaṃ upasaṅkamtivā paṭisambhidāsuyeva pañham pucchi. Evamayaṃ thero tattha katādhikāratāya tattha ciṇṇavasībhāvena ca paṭisambhidāppattānam aggo jāto. Atha nam satthā mahāvedallasuttaṃ aṭṭhuppattim katvā paṭisambhidāppattānam aggaṭṭhāne ṭhapesi, “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ bhikkhūnaṃ paṭisambhidāppattānam yadidaṃ mahākoṭṭhiko”ti.

221. So aparena samayena vimuttisukhaṃ paṭisaṃvedento somanassajāto attano pubbacaritāpadānaṃ pakāsento padumuttaro nāma jinotiādimāha. Taṃ sabbaṃ heṭṭhā vuttanayattā uttānatthameva.

Itthaṃ sudamāyasmā mahākoṭṭhikoti ettha sudanti nidassane nipāto. Āyasmāti gāravādhivacanaṃ, yathā taṃ āyasmā mahāmoggallānoti.

Mahākoṭṭhikattheraapadānavaṇṇanā samattā.

8. Uruvelakassapattheraapadānavaṇṇanā

Atthamāpadāne padumuttaro nāma jinotiādikaṃ āyasmato uruvelakassapattherassa apadānaṃ. Ayampi purimabuddhesu katādhikāro tattha tattha bhave vivaṭṭūpanissayāni puññāni upacinanto padumuttarassa bhagavato kāle kulagehe nibbatto vayappatto satthu santike dhammaṃ sutvā satthāraṃ ekaṃ bhikkhuṃ mahāparivārānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā sayampi taṃ ṭhānantaraṃ patthento mahādānaṃ datvā paṇidhānaṃ akāsi. Bhagavā cassa anantarāyataṃ disvā “anāgate gotamabuddhassa sāsane mahāparivārānaṃ aggo bhavissatī”ti byākāsi. So tattha yāvatāyukaṃ puññāni katvā tato cavitvā devamanussesu saṃsaranto ito dvenavutikappamatthake phussassa bhagavato vemātikakaniṭṭhabhātā hutvā nibbatto, aññepissa dve kaniṭṭhabhātaro ahesuṃ. Te tayo buddhappamukhabhikkhusaṅghaṃ nimantetvā paramāya pūjāya pūjetvā yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsaranto amhākaṃ bhagavato uppattito puretameva bārāṇasiyaṃ brāhmaṇakule tayo bhātaro hutvā nibbattā gottavasena tayopi kassapāti evaṃ nāmakā ahesuṃ. Te tayo vayappattā tayo vede uggaṇhiṃsu. Tesam jeṭṭhabhātikassa pañcamāṇavakasatāni parivārā, majjhimassa tīṇi, kaniṭṭhassa dve, te attano ganthesu sāraṃ oloketā diṭṭhadhammikameva atthaṃ disvā pabbajjaṃ rocesuṃ. Tesu jeṭṭhabhātā attano parivārena saddhiṃ uruvelaṃ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā uruvelakassapo nāma jāto, majjhimo gaṇḍānadīvaṅke pabbajito nadīkassapo nāma jāto, kaniṭṭho gayāsīse pabbajito gayākassapo nāma jāto. Evaṃ tesu isipabbajjaṃ pabbajitvā tattha tattha vasantesu bahūnaṃ divasānaṃ accayena amhākaṃ bodhisatto mahābhinikkhamanaṃ nikkhamitvā paṭividdhasabbaññutaññāṇo anukkamena dhammacakkaṃ pavattetvā pañcavaggiyatthere arahatte patiṭṭhāpetvā yasakulaputtappamukhe pañcapaññāsajane sahāyake vinetvā satṭhi arahante “caratha, bhikkhave, cārika”nti vissajjetvā tiṃsabhaddavaggiye vinetvā uruvelakassapassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā vasanaṭṭhāya agyāgāraṃ pavisitvā tattha gatanāgadamanādīhi aḍḍhuḍḍhasahashehi pāṭihāriyehi uruvelakassapaṃ saparivāraṃ vinetvā pabbājesi. Tassa pabbajjāvidhānaṃ iddhipāṭihāriyakaraṇaṃ sabbam nadīkassapassa apadānaṭṭhakathāyaṃ āvi bhavissati. Tassa pabbajitabhāvaṃ sutvā itarepi dve bhātaro saparisā āgantvā satthu santike pabbajiṃsu. Sabbeva te iddhimayapattacīvaradharā ehibhikkhukā ahesuṃ. Satthā taṃ samaṇasahassaṃ ādāya gayāsīsaṃ gantvā piṭṭhipāsāṇe nisinno ādittapariyāyadesanāya te sabbe arahatte patiṭṭhāpesi.

251. So evaṃ arahattaṃ patvā somanassajāto attano pubbacaritāpadānaṃ pakāsento padumuttaro nāma jinotiādimāha. Anuttānapadameva vaṇṇayissāma.

268. So ca sabbam tamaṃ hantvāti so phusso bhagavā rāgadosamohādikilesandhakāraṃ viddhamsetvā. Vijaṭetvā mahājaṭanti taṇhāmānādīhi diyaḍḍhasahashehi kilesagaṇehi mahābyākulaṃ jaṭaṃ vijaṭetvā padāletvā phāletvāti attho. Sadevakaṃ devalokasahitaṃ sakalaṃ lokasannivāsaṃtappayanto santappayanto pīṇento amataṃ vuṭṭhiṃ mahānibbānavuṭṭhidhāraṃ vassate paggharāpetīti yojanā.

269. Tadā hi bārāṇasiyanti “bārasa manussā”tiādīsu viya bārasa dvādasarāsī hutvā purā, himavantato isayo ca paccekamunisāṅkhātā isayo ca gandhamādanato ākāsenāgantvā ettha gacchanti otaranti pavisantīti bārāṇasī, atha vā

sammāsambuddhasaṅkhātānaṃ anekasatasahassānaṃ
dhammacakkaṇṇapavattanattāya oṭṭarattānaṃ nagaraṃ liṅgavipallāsaṃ katvā
itthiliṅgavasena bārāṇasīti vuccati, tissaṃ bārāṇasiyaṃ.

273. Nikkhittasatthaṃ paccantanti chaḍḍitasatthaṃ pātitaāvudhaṃ
paccantajanapadaṃ nibbisevanaṃ katvā punarupaccatanti punarapi taṃ nagaraṃ
upecca upagamma sampattāti attho. Sesam suviññeyyamevāti.

Uruvelakassapattheraapadānavajjanaṃ samattā.

9. Rādhatheraapadānavajjanaṃ

296. Navamāpadāne padumuttaro nāma jinoṭṭhikaṃ āyasmato rādhatherassa
apadānaṃ. Taṃ sabbaṃ pāṭhānusārena nayānucintanena viññūhi suviññeyyameva.
Kevalaṃ puññanānattamevāti.

Rādhatheraapadānavajjanaṃ samattā.

Dasamaṃ mogharājattheraapadānaṃ suviññeyyamevāti.

Catupaññāsamavaggavajjanaṃ samattā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Tīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 11. Σχόλια για τις ιστορίες προηγούμενων ζώων 2 -των πρεσβυτέρων μοναχών. 54. Το κεφάλαιο για τον Κατσάγιανα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org